

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
CATEDRA DE TEOLOGIE PRACTICĂ

POLIHRONIONUL
ÎN MUZICA ROMÂNEASCĂ DE TRADIȚIE
BIZANTINĂ DIN SECOLUL AL XVI-LEA
PÂNĂ ÎN PREZENT

TEZĂ DE DOCTORAT
– Rezumat –

Coordonator:
Pr. prof. univ. dr. Vasile STANCIU

Doctorand
Pr. Fănică GHERASIM

Cluj-Napoca
2011**TABLA DE MATERII**

TABLA DE MATERII

Introducere

Preliminarii

Capitolul 1. Izvoare și motive biblice ale polihronioanelor

A). Manuscrise muzicale care conțin polihronioane în bibliotecile din România

B). Manuscrise muzicale care conțin polihronioane în alte biblioteci

1.2. Motive biblice ale polihronionului

1.2.1. Pedagogia polihronionului biblic

1.2.2. Expresii biblice care conțin tema polihronionului

Capitolul 2. Muzica de ceremonial în spațiul est-european

2.1. Polihronionul în ceremonialul bizantin și ecleziastic

2.2. Originea aclamațiilor – descrierea ceremoniilor laice și bisericesti

2.2.1. Funcția aclamațiilor

2.2.2. Muzica aclamațiilor

2.3. Rolul polihronionului în diversificarea muzicii bizantine

2.4. Polihronionul, un nou gen muzical reflectat în ceremoniile laice și bisericesti

Capitolul 3. Genul muzical al polihronioanelor

3.1. Apartenența polihronioanelor la genurile melodice

3.2. Continuitatea genului muzical bizantin al polihronioanelor în țările române; legăturile cu Muntele Athos

Capitolul 4. Polihronioane dedicate domnitorilor români la Muntele Athos

4.1. Mănăstirile athonite depozitare ale manuscriselor care conțin polihronioane

4.2. Recitarea polihronionului în ceremonialul de încoronare

4.3. Polihronioane dedicate de protopsalții de la Athos domnitorilor români

4.3.1. Polihronion în cinstea lui Alexandru Lăpușneanu (Athos, 1553)

4.3.2. Polihronionul lui Luca Aghioritul dedicat domnitorului Matei Basarab

4.3.3. Polihronion în cinstea domnitorului C. Brâncoveanu, scris de Hrisaf cel Nou

4.3.4. Polihronion pentru Grigorie-Vodă – domnul Țării Românești, de protopsaltul Ghermano

4.3.5. Polihronion închinat lui Constantin-Voievod Brâncoveanu al Țării Românești

- 4.3.6. Polihronion în cinstea lui Ioan Mavrocordat (sec. al XVIII-lea) de Ioan Papadopoulos
- 4.3.7. Imn de laudă în cinstea lui Ioan Nicolae Alexandru Voievod de ieromonahul Clement Grădișteanu
- 4.3.8. Polihronion dedicat lui Constantin Mihail Racoviță de Athanasie Rapsoniotul
- 4.3.9. Polihronion dedicat domnitorului Dimitrie Ghica de Petre Efesiu

Capitolul 5. Trăsături ale polihronioanelor

- 5.1. Particularități ale polihronioanelor
- 5.2. Polihronionul în contextul ritualului ortodox

Capitolul 6. Polihronioane reprezentative în notație psaltică

- 6.1. Macarie Ieromonahul (1770 sau 1775 – 1845)
- 6.2. Visarion Protopsaltul (1794 – 1844)
- 6.3. Anton Pann (1794 – 1854)
- 6.4. Veniamin Cătulescu (1816 – 1890)
- 6.5. Ștefanache Popescu (1824 – 1911)
- 6.6. Serafim Ieromonahul (secolul al XIX-lea)
- 6.7. Nicolae Apostolescu (secolul al XIX-lea)
- 6.8. Oprea Demetrescu (1831 – 1919)
- 6.9. Neagu Ionescu (1836 – 1917)
- 6.10. Gheorghe (Ghiță) Ionescu (1838 – 1910)
- 6.11. Ioan Armășescu (n.1838 – d. după 1921)
- 6.12. Lazăr Ștefănescu (1840 – 1915)
- 6.13. Ioan Zmeu (1860 – 1922)
- 6.14. Nifon N. Ploieșteanu (1860 – 1922)
- 6.15. Ioan Popescu Pasărea (1871 – 1943)
- 6.16. Anton V. Uncu (1909 – 1976)
- 6.17. Vasile Coman (secolele XIX – XX)
- 6.18. Sebastian Barbu-Bucur (n. 1930)

Capitolul 7. Polihronioane în notație liniară sau dublă notație

- 7.1. Dimitrie Cuțanu (1837 – 1910)
- 7.2. Trifon Lugojan (1874 – 1948)

7.3. Ion Croitoru (1884 – 1972)

7.4. Nicolae Lungu (1900 – 1993) și Anton V. Uncu (1909 – 1976)

7.5. Florin Bucescu (n. 1936)

Capitolul 8. Polihronioane polifonice

8.1. Începuturile polifoniei din perspectiva genului muzical al polihronioanelor

8.2. Începuturile muzicii corale laice și bisericești în țările române

8.3. Polihronioane polifonice reprezentative

8.3.1. *Mulți ani*, polihronion pe trei voci egale de Ioan Cart

8.3.2. *Pre stăpânul* de Dimitrie Cunțanu

8.3.3. *Pre stăpânul și arhierul* de George Ionescu

8.3.4. Imn arhieresc pentru cor mixt și bărbătesc de Alexandru Podoleanu

8.3.6. Imn arhieresc de George I. Dima

8.3.7. Imn festiv de Gheorghe (George) Dima

8.3.8. *Mulți ani și Pre stăpânul* de Ioan Bunescu

8.3.9. *Pre stăpânul și arhierul nostru* de Nifon Ploieșteanu

8.3.10. *Vrednic este* de D. G. Kiriac

8.3.11. *Întru mulți ani, stăpâne* de Mihail Berezovschi

8.3.12. *Mulți ani și Pre stăpânul* de Ioan Popescu-Pasărea

8.3.13. *Imnul patriarhal pentru cor bărbătesc compus în onoarea și proslăvirea întâiului Patriarh al României, D. D. dr. Miron Cristea* de Gheorghe Cucu

8.3.14. *Mulți ani trăiască* de Ioan D. Chirescu

8.3.15. *Dedicație Preasfinției Sale Nicolae Ivan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului* de Vasile Petrașcu

8.3.16. Polihronioane de Cornel Givulescu

8.3.17. *Imn închinat P.F. Patriarh Justinian, cu prilejul împlinirii a 70 de ani* – pentru cor bărbătesc (vesuri de diac. Anatolie Lefter) de Nicolae C. Lungu

8.3.18. *Imn patriarhal închinat Preafericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a XVI-a aniversare a întronizării sale. Un sfert de veac* – imn festiv închinat Preafericitului Părinte Patriarh Justinian de pr. Ion Popescu-Runcu

8.3.19. Imne ocazionale de Dimitrie Cusma (1909 – 1992)

8.3.20. Imne închinare Preasfințitului Episcop Antim Angelescu al Buzăului, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de episcopat (1944 – 1969) de pr. Radu Antofie

- 8.3.21. *Imn festiv dedicat Preafericitului Părinte Patriarh Justinian la 70 de ani de Gheorghe Dumitrescu*
- 8.3.22. *Mulți ani trăiască, La mulți ani, Bine-ați venit* de Ioan Brie
- 8.3.23. *Imn patriarhal la unison, cor mixt și bărbătesc* de Sebastian Barbu-Bucur
- 8.3.24. *Imn patriarhal închinat Preafericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Imn festiv: Urare Preafericitului Patriarh Justinian la împlinirea vârstei de 70 de ani (pentru cor mixt)* de pr. prof. dr. Constantin Drăgușin
- 8.3.25. *Imn arhieresc omagial (pentru cor mixt)*, dedicat P.S. Nestor Vornicescu, cu ocazia alegerii și întronizării ca Mitropolit al Olteniei de Alexie Buzera
- 8.3.26. *Imnul patriarhal pentru cor bărbătesc* de Constantin V. Simionescu
- 8.3.27. *Pre stăpânul și Mulți ani* de Vasile Spătăreanu
- 8.3.28. Polihronioane de pr. conf. dr. Vasile Stanciu
- 8.3.29. *Imnul patriarhal* de pr. lector Stelian Ionașcu

Capitolul 9: Tabel cu manuscrisele care conțin polihronioane în Biblioteca Academiei Române, în Biblioteca Sfântului Sinod, în Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos, în Biblioteca Mănăstirii Neamț și la Muntele Athos

9.1. Polihronioane în manuscrisele muzicale din Biblioteca Academiei Române (BAR)

9.2. Polihronioane în manuscrisele muzicale din Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (BUCMR)

9.3. Polihronioane în manuscrisele muzicale din Biblioteca Sfântului Sinod (BSS)

9.5. Polihronioane în manuscrisele muzicale de la Mănăstirea Neamț (BMN)

9.6. Polihronioane în manuscrisele muzicale de la Muntele Athos

Capitolul 10. Polihronioane transpuse în dublă notație

Concluzii

Bibliografie

Facsimile

CUVINTE-CHEIE: polihronion, muzică bizantină, manuscrise psaltice

Lucrarea *Polihronionul în muzica românească de tradiție bizantină din secolul al XVI-lea până în prezent*, alcătuită ca teză de doctorat sub îndrumarea pr. prof. dr. Vasile Stanciu, constituie o prezentare a genului muzical al polihronionioanelor ca mod de recunoaștere a continuității spiritualității și culturii bizantine în țările române. Ele sunt o frescă muzicală a recunoștinței Athosului pentru impresionantele danii primite din partea domnitorilor români, reprezentând totodată creația muzicală bisericească adunată în cărțile de cântări bisericești folosite de-a lungul timpului, o parte dintre acestea fiind expresia momentelor festive sau aniversare din viața Bisericii.

Lucrarea este împărțită în nouă capitole, precedate de o scurtă *Introducere, Preliminarii* și urmate de *Concluzii*. Fiecare capitol este împărțit în subcapitole.

Introducerea prezintă tema de cercetare, scoțând în evidență importanța polihronioanelor, care fac parte din izvoarele muzicii bizantine și pot fi considerate adevărate repere în datarea unor vechi manuscrise de muzică psaltică. Totodată sunt prezentate cercetările anterioare, ce cuprind mai multe direcții de studiu pentru muzicologi bizantiniști români și străini, atât din punct de vedere istoric, cât și codicografic.

Lucrarea își propune să creioneze o parte dintre nenumăratele polihronioane care s-au cântat în spațiul românesc între secolele XVI și XXI, în dorința valorificării trecutului muzical bisericesc de tradiție bizantină și a evidențierii legăturilor țărilor române cu Muntele Athos; pentru aceasta, lucrării i s-au adăugat anexe în facsimil de o deosebită importanță în urmărirea evoluției culturii muzicale românești.

În *Preliminarii* se arată că aceste cântări au fost intonate cu prilejul unor ocazii diferite, majoritatea ținând de protocol și de ceremoniile ecleziastice.

Primul capitol, intitulat *Izvoare și motive biblice ale polihronioanelor*, debutează cu o succintă prezentare a manuscriselor existente în bibliotecile din România, 70 de polihronioane în tot atâtea manuscrise: 31 manuscrise din Biblioteca Academiei Române (BAR), 15 manuscrise în Biblioteca Sfântului Sinod (BSS), 8 manuscrise în Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos (BMS), două manuscrise în Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (BUCMR), un manuscris în Biblioteca Națională, un manuscris în Biblioteca Academiei Române filiala Cluj (BAR-Cj), două manuscrise în Arhivele Statului din Iași (AS-Iș), trei manuscrise din Biblioteca Centrală Universitară din Iași (BCU-Iș), șapte manuscrise din Biblioteca Mănăstirii Neamț

(BMN), dintre care unele sunt prezentate sau analizate în cadrul lucrării) și 41 de polihronioane în manuscrisele altor biblioteci (39 manuscrise în mănăstirile de la Muntele Athos, un manuscris în Biblioteca *Bodleian* din Oxford și un manuscris în Biblioteca Institutului de Muzică din Beograd).

Se trece apoi la prezentarea motivelor biblice ale polihronioanelor; *Biblia*, unul dintre cele mai vechi documente ce cuprinde date importante pentru istoria și cunoașterea evoluției societății umane, prezintă existența unor aclamații în secolul al IX-lea î.Hr., unde se arată că noul monarh era întâmpinat cu urarea „Să trăiască regele” (I Regi 10, 24).

Expresia biblică din limba greacă: *πολυχρόνιον*, tradusă prin „mulți ani”, se regăsește în paginile *Bibliei* fie ca mijloc de determinare a timpului în general, fie în preocuparea omului de a-și defini timpul existenței sale raportat la atemporalitatea lui Dumnezeu, fie pentru a revela timpul de mulți ani al împărăției cerești. Lucrarea de față cuprinde pentru prima dată informații cu privire la abordarea temei polihronionului din perspectivă biblică. După ce se fac scurte referiri la noțiunea de timp în *Vechiul și Noul Testament*, se arată că expresia biblică tradusă prin *mulți ani* nu este folosită atât de des în *Biblie* cu sens omagial, ci în sens pedagogic, așa cum este revelată în porunca a V-a din Decalog, ca făgăduință din partea lui Dumnezeu.

Urmează apoi o trecere în revistă a expresiilor biblice din *Înțelepciunea lui Solomon*, *Pilde*, *Psalmi*, *Cartea lui Iov*, *Cartea înțelepciunii lui Isus*, *fiul lui Sirah*, și *Eccleziast*, cu referire la tema polihronionului.

Al doilea capitol, *Muzica de ceremonial în spațiul est-european*, prezintă polihronionul în ceremonialul bizantin și ecleziastic, originea, funcția și muzica aclamațiilor din care s-au dezvoltat polihronioanele, rolul acestora în diversificarea muzicii bizantine și apariția noului gen muzical reflectat în ceremoniile laice și bisericești.

Ceremonialul bizantin se dezvoltă din cultul împăraților romani ai lumii vechi, căruia creștinismul îi aduce notabile transformări, până la a deveni o veritabilă „liturghie” imperială. Se vorbește despre începutul unui fenomen muzical prin faptul că se realizează un dublu proces *de asimilare în ceremoniile de la curtea bizantină a unor piese cultice și de pătrundere în serviciile de cult a unor piese din ceremoniile imperiale* (sunt aduse în discuție *polihronioanele* destinate inițial familiei imperiale și *eufemiile*, destinate inițial demnitarilor ecleziastici). Muzica ecleziastică era cu preponderență muzică vocală și numai într-un singur moment al anului își făceau apariția și instrumentele. Acestea se foloseau în cult numai în ajunul Nașterii Domnului, când *polihroniile bazileului cântate la străni erauacompaniate instrumental*.

Originea muzicii bizantine de ceremonial este foarte veche, ea dezvoltându-se la Bizanț mai ales începând cu Justinian cel Mare, iar originea *polihronionului* se găsește în *aclamațiile* destinate familiei imperiale.

Funcția polihronioanelor era aceea de a crește fastul apariției împăratului și a curții sale, sau a patriarhului și a clericilor săi, mai ales atunci când apăreau împreună. Totodată, ele serveau la a-i impresiona pe străini, pentru a evidenția puterea Imperiului Roman de Răsărit, rolul polihronioanelor fiind cu preponderență acela de a fi cântate atunci când un nou împărat era încoronat.

Muzica tuturor antologiilor și poemelor conținute în cărțile de ceremonii s-a pierdut, din fericire unele polihronioane și eufemii din timpul ceremoniilor în onoarea împăratului și a patriarhului sunt păstrate în manuscrisele liturgice. Se observă, în modul de a interpreta aceste aclamații, forma responsorială specifică cultului Bisericii primare. Plecând de la această premisă, se poate afirma cu certitudine că aclamațiile au fost introduse de timpuriu în ritualul bizantin.

Cel de-al treilea capitol, *Genul muzical al polihronioanelor*, tratează în două subcapitole apartenența polihronioanelor la genurile melodice și continuitatea genului muzical bizantin al polihronioanelor în țările române ca expresie a legăturilor culturale cu Muntele Athos.

În primul subcapitol se fac precizări legate de structura polihronioanelor, de apartenența lor la un gen melodic, de melodia lor, constituită prin relații de intervale diatonice, și de ambitusul melodic, care acoperă și chiar depășește dimensiunile dublei octave.

Continuitatea genului muzical bizantin al polihronioanelor în țările române apare ca o consecință a căderii capitalei Imperiului Bizantin (1453). Voievozii români vor contribui la refacerea a peste 20 de mănăstiri din Athos, în perioada turcocrăției, unele mănăstiri fiind refăcute din temelii (de exemplu, Cutlumuș, Prodromu etc.). Or, apariția chipurilor voievozilor români în frescele de la Athos nu reprezintă singura modalitate de exprimare a recunoștinței pentru daniile acordate de țările române, singurele țări libere din Balcani. Acestor tablouri votive li se vor adăuga echivalentele muzicale, și anume polihronioanele închinare unor domnitori, care se găsesc în manuscrise, notate cu semiografia bizantină. Voievozii țărilor române, continuând tradițiile bizantine, au instituit la Athos cel mai îndelungat patronaj cunoscut în istoria acestor locuri, care se întinde timp de aproape șase secole (1350 – 1863), fără de care mănăstirile Athosului ar fi suferit mari lipsuri, iar unele ar fi dispărut. Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, și anume începând cu anul 1550, ajutoarele românești iau o altă formă: închinările de mănăstiri. Au fost închinare Athosului în cursul veacurilor 25 mănăstiri, 10 schituri și 3 biserici

românești, 211 moșii, cu suprafața totală de un milion de hectare (terenuri arabile, păduri, pășuni, livezi și bălți), aproximativ 8% din suprafața țării. De aceea, nu surprinde deloc faptul că un număr impresionant de polihronioane sunt închinare domnitorilor țărilor române și că astfel tradițiile seculare legate de muzica ceremoniilor curții bizantine au continuitate.

Capitolul al patrulea, *Polihronioane dedicate domnitorilor români la Muntele Athos* începe cu enumerarea mănăstirilor atonite (Iviron, Marea Lavră, Xiropotamu, Hilandar, Xenofont, Schitul Prodromu, Schitul Lacu și Chilia *Sfântul Gheorghe*, Colciu – Vatoped) care păstrează în manuscrise peste treizeci și două de polihronioane, de mare importanță nu numai pentru cercetarea manuscriselor de la Athos, constituind un indiciu valoros pentru datarea lor cronologică, ele fiind totodată dovada cea mai elocventă a unui adevărat „cult” pentru domnitorii români.

În subcapitolul *Recitarea polihronionului în ceremonialul de încoronare* se fac câteva precizări legate de *aspirațiile imperiale* ale domnitorilor din țările ce au preluat moștenirea bizantină, și anume aceea de eliberare a Constantinopolului de sub stăpânirea turcilor. Dacă s-ar fi concretizat acest lucru, atunci aceștia trebuiau recunoscuți printr-un ceremonial de încoronare, din care nu putea lipsi *recitarea* polihronioanelor. Drept dovadă este adus în discuție *Hrisovulul* din 13 martie 1533, acordat mănăstirii Hilandar de la Muntele Athos de domnitorul Petru Rareș, în care se stipulează recitarea *polihronionului* cu pomenirea numelui lui Petru Rareș. Astfel, se pune întrebarea la ce putea să-i servească lui Petru Rareș, deja uns la domnie, acest ceremonial imperial. Răspunsul este că, la sfârșitul războiului antiotoman plănuit, Prohor, Arhiepiscopul de Ohrida, se angajase să-l încoroneze pe Petru Rareș ca împărat, iar domnitorul i-a făgăduit Arhiepiscopului că va accepta jurisdicția ecleziastică a Patriarhiei de Ohrida pentru Biserica Ortodoxă a Moldovei.

În continuare, se prezintă pe scurt ceremonialul încoronării domnilor, din care nu lipsea cântarea polihronionului, conform relatărilor lui Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* (*Descrierea Moldovei*).

În subcapitolul *Polihronioane dedicate de protopsalții de la Athos domnitorilor români*, sunt prezentate sumar câteva polihronioane: *Polihronion în cinstea lui Alexandru Lăpușeanu* (Athos, 1553), cel mai vechi polihronion dedicat unui domn român din câte ne sunt cunoscute până acum); *Polihronionul lui Luca Aghioritul dedicat domnitorului Matei Basarab* (Ms. 258 *Leimonos*), pe care apare o importantă însemnare în limba română cu litere chirilice despre care bizantinologul Sebastian Barbu-Bucur afirmă că este prima și singura însemnare în limba română

descoperită până acum pe un manuscris cu muzică psaltică din secolul al XVII-lea; *Polihronion în cinstea domnitorului C. Brâncoveanu, scris de Hrisaf cel Nou* (se găsește și în B.A.R., Ms. rom. 61); *Polihronion pentru Grigorie-Vodă – domnul Țării Românești*, de protopsaltul Ghermano; *Polihronion în cinstea lui Ioan Mavrocordat (sec. al XVIII-lea)* de Ioan Papadopoulos; *Polihronion dedicat lui Constantin Mihail Racoviță* de Athanasie Rapsoniotul; *Polihronion dedicat domnitorului Dimitrie Ghica Voievod* de Petre Efesiu.

Capitolul al V-lea, *Trăsături ale polihronioanelor*, începe cu un studiu privind structura muzicală a celui mai vechi polihronion care s-a păstrat integral, cel dedicat domnitorului Alexandru Lăpușeanu, și conține prezentarea transcrierii acestuia, realizată de A. E. Pennington.

Sunt menționate în acest capitol următoarele trăsături ale speciei: valabilitatea polihronioanelor pe o perioadă îndelungată; flexibilitatea speciei, cântarea utilizându-se în funcție de necesitatea momentului; variabilitatea textului literar: fie se notează uneori numai funcția și se lasă un spațiu liber pentru a se completa cu numele corespunzător momentului sau se scrie „acela” (*deinas*), fie se lasă liber și spațiul în care se completează funcția; indicațiile care preced piesa pot fi mai generale sau mai precise; mărimea sau întinderea lor pe una sau mai multe pagini, în funcție de timpul apariției lor și de evoluția muzicii bizantine.

Subcapitolul *Particularități ale polihronioanelor* face referire la extensia muzicală a polihronioanelor, datorită intercalării *teriremurilor* specifice cântărilor calofonice; la personalizarea polihronioanelor, în sensul ele sunt adresate strict unei singure persoane; la repetarea pe tot parcursul cântării a urării „La mulți ani!”; la inserarea în text nu doar a numelui destinatarului, ci a întregii sale titulaturi; la folosirea textelor bilingve (texte în limba română cu caractere chirilice); la prezența caracterului melodic autohton; la prezența polihronioanelor scrise pentru membrii Sfântului Sinod ș.a.m.d.

Subcapitolul *Polihronionul în contextul ritualului ortodox* prezintă momentele intonării polihronionului în cadrul sfintelor slujbe, folosind ca referință perioada dintre românirea cântărilor bisericești (începutul sec. al XIX-lea) până la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie.

În cel de-al șaselea capitol, *Polihronioane psaltice reprezentative*, sunt amintiți protopsalții despre care știm că au compus polihronioane: *Macarie Ieromonahul, Visarion Protopsaltul, Anton Pann, Veniamin Cătulescu, Ștefanache Popescu, Serafim Ieromonahul, Nicolae Apostolescu, Oprea Demetrescu, Neagu Ionescu, Gheorghe (Ghiță) Ionescu, Ioan*

Armășescu, Lazăr Ștefănescu, Ioan Zmeu, Nifon Ploieșteanu, Ioan Popescu-Pasărea, Anton Uncu, Vasile Coman și Sebastian Barbu-Bucur.

În capitolul al VII-lea, *Polihronioane în notație liniară*, sunt trecute în revistă personalitățile marcante și compozitorii care au inserat polihronioane în cărțile lor de cântări bisericești, amintiți fiind *Dimitrie Cunțanu, Trifon Lugojan, Ioan Croitoru, Nicolae Lungu, Anton Uncu, Florin Bucescu.*

Al optulea capitol, *Polihronioane polifonice*, debutează cu o scurtă prezentare a începuturilor polifoniei din perspectiva interpretării polihronioanelor cu acompaniament instrumental, apoi se face o scurtă prezentare a începuturilor muzicii corale în țările române, fiind aminte influențele muzicii corale din Răsărit și din Apus și prezența inevitabilă a polifoniei în cântarea bisericească și oficializarea ei începând cu secolul al XIX-lea.

În subcapitolul *Polihronioane polifonice reprezentative*, întâlnim importante polihronioane în creația muzicală a celor mai cunoscuți compozitori sau includerea acestora în cărțile lor de muzică bisericească corală, începând cu pionerii cântului coral ecleziastic precum Ioan Cart, Dimitrie Cunțanu, George Ionescu, Alexandru Podoleanu, Gavriil Musicescu, George I. Dima, Gheorghe (George) Dima, Ioan Bunescu, și continuând cu Nifon Ploieșteanu, D. G. Kiriac, Mihail Berezovschi, Ioan Popescu-Pasărea, Gheorghe Cucu, Ioan D. Chirescu, Vasile Petrașcu, Cornel Givulescu, Nicolae Lungu, Ion Popescu-Runcu, Dimitrie Cusma, Radu Antofie, Gheorghe Dumitrescu, Ioan Brie, și încheind cu cei din zilele noastre, Sebastian Barbu-Bucur, Constantin Drăgușin, Alexie Buzera, Vasile Spătărelu, Vasile Stanciu și Stelian Ionașcu.

Unele dintre polihronioanele amintite în acest capitol constituie o parte din creația muzicală bisericească care se află în repertoriul coral liturgic folosit de-a lungul timpului, iar altele au fost publicate în revistele Patriarhiei Române, ca expresie a momentelor festive sau aniversare din viața arhipăstorilor Bisericii (mai ales între secolele XX – XXI).

Capitolul al IX-lea prezintă, ordonate în tabel, manuscrisele care conțin polihronioanele existente în Biblioteca Academiei Române (34 manuscrise), Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (două manuscrise), în Biblioteca Sfântului Sinod (14 manuscrise), în Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos (nouă manuscrise), în Biblioteca Mănăstirii Neamț (cinci manuscrise) și la Munte Athos (32 manuscrise).

Capitolul al X-lea prezintă polihronioane transpuse în dublă notație.

Concluziile scot în evidență aspectele importante ale evoluției muzicii bizantine de ceremonial și ale apariției noului gen muzical prin cristalizarea speciilor muzicale; pătrunderea

polihronioanelor în țările române și prezentarea celor mai importante *fresce muzicale* românești existente în manuscrisele mănăstirilor de la Muntele Athos Athos; determinarea structurilor specifice polihronioanelor și îmbogățirea lor melodică prin intermediul polifoniei.

Totodată, sunt subliniate noutățile pe care lucrarea le aduce: prezentarea pentru prima dată a motivelor biblice ale polihronioanelor; reliefarea prin intermediul polihronioanelor a recunoștinței protopsalților români pentru sprijinul financiar primit pentru tipărirea cărților de cântări bisericești în timpul când o carte valora foarte mult și, nu în ultimul rând, importanța polihronioanelor pentru eludarea problemelor legate de datarea unor vechi manuscrise psaltice.

Anexele cuprind polihronioanele în facsimil după importante manuscrise din Biblioteca Academiei Române (ANEXA: 1.1 – 1.145), din Biblioteca Sfântului Sinod și Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos (ANEXA: 2.1 – 2.60), precum și polihronioane în notație psaltică (ANEXA: 3.1 – 3.32), în notație liniară sau dublă notație (ANEXA: 4.1 – 4.6), polihronioane polifonice (ANEXA: 5.1 – 5.100), polihronioane în alte limbi (ANEXA: 6.1 – 6.19).